

Sygn. akt II UK 423/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku E. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 września 2017 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 16 lutego 2016 r.,

1. oddala skargę

**2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w
[...] na rzecz E. R. kwotę 2.400 zł (dwa tysiące czterysta) tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 lutego 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...], III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w [...] od pkt I wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 13 kwietnia 2015 r., którym zmieniono decyzje z dnia 15 grudnia 2014 r. i 26 stycznia 2015 r., wydane po ponownym rozpoznaniu sprawy E. R. o ustalenie wysokości emerytury na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.; dalej „ustawa”). Sąd pierwszej instancji stwierdził prawo do ustalenia wysokości emerytury w sposób zgodny z wnioskiem (pkt I) i przekazał organowi rentowemu do rozpoznania kwestię wyrównania świadczenia za okres od dnia 20 sierpnia 2009 r. (pkt II).

Według niekwestionowanych ustaleń, E. R. ukończył ustawowy wiek emerytalny w dniu 29 sierpnia 2009 r. i uzyskał od dnia 1 sierpnia 2009 r. prawo do emerytury, której wysokość ustalono na podstawie art. 15 ustawy. W dniu 9 grudnia 2011 r., po ustaniu zatrudnienia w dniu 31 grudnia 2010 r., złożył wniosek o wyliczenie emerytury na podstawie art. 26 ustawy. Wniosek został prawomocnie oddalony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 stycznia 2013 r. Zaskarżone decyzje zostały wydane po rozpatrzeniu wniosku z dnia 6 marca 2013 r. Sądy stwierdziły, że ubezpieczony wypełnił przesłanki żadanego obliczenia emerytury według zasad przewidzianych w art. 55 ustawy, gdyż kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., a emerytura obliczona na podstawie art. 26 ustawy jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53.

W toku postępowania apelacyjnego Sąd oddalił – jako niemający wpływu na bieg postępowania – zgłoszony przez organ rentowy wniosek o zawieszenie postępowania z przyczyny wydania w dniu 9 grudnia 2015 r. decyzji ustalającej wysokość emerytury ubezpieczonego zgodnie z wnioskiem z dnia 24 sierpnia 2009 r. na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy, poczynwszy od dnia 29 sierpnia 2009 r. Sąd drugiej instancji, powołując się na art. 477¹³ k.p.c., stwierdził możliwość zgłoszenia takiego wniosku tylko w postępowaniu prze Sądem pierwszej

instancji.

Skarga kasacyjna organu rentowego została oparta na podstawie „naruszenia art. 398³ § 1 pkt 2 w związku z art. 382, 212 i 216 k.p.c.” o istotnym wpływie na wynik sprawy przez błędne ustalenie stanu faktycznego i nieuwzględnienie faktu przyznania E. R. emerytury zgodnie z art. 55 w związku z art. 26 ustawy w decyzji z dnia 9 grudnia 2015 r. oraz naruszenia prawa materialnego, tj. art. 55 ustawy, przez „niewłaściwe zastosowanie (czy błędną wykładnię)” polegające na przyjęciu, że wnioskodawca po raz kolejny spełnia warunki do ustalenia wysokości emerytury na podstawie tych przepisów, mimo że ustalenie tego nastąpiło w decyzji wydanej przed zakończeniem sprawy przed Sądem Apelacyjnym.

Skarżący argumentował, że nie ma możliwości ponownego – w wykonaniu prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego – ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy, skoro taki sposób wyliczenia przyjęto wcześniej w decyzji z dnia 15 grudnia 2015 r. załatwiającej wniosek z dnia 28 sierpnia 2009 r. Zwrócił przy tym uwagę, że chwila wydania decyzji ma istotne znaczenie dla ustalenia wysokości emerytury ze względu na kwotę składek i kapitału początkowego zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury z uwzględnieniem waloryzacji rocznej za lata 1999-2008 i waloryzacji za I kwartał 2009 r. W decyzji z dnia 9 grudnia 2015 r. kwota składek zaewidencjonowanych na koncie wynosi 229.610,49 zł, kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego 834.555,71 zł, średnie dalsze trwanie życia 204,60 miesięcy, co daje emeryturę w wysokości 5.201,20 zł. W decyzji wydanej w wykonaniu wyroku z dnia 13 kwietnia 2015 r., który uprawomocnił się w dniu 16 lutego 2016 r., wskutek kolejnych waloryzacji emerytura bieżąca wynosi od stycznia 2016 r. kwotę 6.043,80 zł.

Jednocześnie organ rentowy poinformował, że uznał odmowę przyznania świadczenia w żądanej kwocie za swój błąd, zatem – zgodnie z art. 133 ustawy – wypłacił ubezpieczonemu należne wyrównanie za okres 3 lat poprzedzających wydanie decyzji z urzędu z odsetkami od dnia 1 grudnia 2012 r. Dodał, że po wyroku Sądu Apelacyjnego ustalenie wysokości emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy należałoby odnieść do późniejszego wniosku w tej samej

sprawie z dnia 6 marca 2013 r.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę zaskarżonego wyroku w pkt I i oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Ubezpieczony wniósł o oddalenie skargi oraz zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego. Podał, że decyzja z dnia 15 grudnia 2015 r. jest przedmiotem odwołania w części dotyczącej ustalenia początkowej daty wyrównania emerytury.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zmiana lub wykonanie przez organ rentowy decyzji nie ma wpływu na bieg sprawy przez sądem ubezpieczeń społecznych (art. 477¹³ zdanie drugie k.p.c.). Sąd ten zobowiązany jest jednak umorzyć postępowanie w całości lub w części, jeżeli przed rozstrzygnięciem sprawy nastąpi wydanie decyzji uwzględniającej w całości lub w części żądanie strony (art. 477¹³ zdanie pierwsze k.p.c.). Przyjmuje się, że wskazany przepis stanowi samodzielną podstawę uchylenia lub zmiany decyzji na korzyść odwołującego się, obok przyczyn przewidzianych w art. 83a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2012 r., II UK 240/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 98).

Należy dodać, że do umorzenia postępowania z omawianej przyczyny zobowiązany jest także sąd drugiej instancji. Tak stwierdził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 lipca 1998 r., II UKN 138/98 (OSNAPiUS 1999 nr 13, poz. 440) i jest to oczywiste, skoro umorzenie postępowania następuje w każdym wypadku unicestwienia przedmiotu sporu. Sąd Najwyższy zwrócił także uwagę, że wydanie przez organ rentowy (przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd) decyzji uwzględniającej w całości lub w części żądanie strony stanowi szczególną postać uznania powództwa, na skutek czego wydanie wyroku staje się zbędne, a sprawa wraca na drogę postępowania przed organem rentowym. W związku z tym wyrażono pogląd, że przed wydaniem postanowienia o umorzeniu postępowania

sąd – podobnie jak w przypadku uznania powództwa (art. 213 § 2 k.p.c.) – powinien zbadać, czy w nowej decyzji organu rentowego rzeczywiście uwzględniono wszystkie żądania zgłoszone w odwołaniu.

Ten szczególny rodzaj ustania procesu właściwy jest postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których sąd nie rozstrzyga o żądaniu pozwu, lecz o zasadności odwołania przez badanie prawidłowości stanowiska organu rentowego w decyzji załatwiającej zgłoszone przed nim żądanie. W postępowaniu sądowym organ rentowy staje się stroną, której służy uprawnienie dysponowania procesem. Jako strona bierna w procesie może uznać żądanie, z tym że wyłącznym sposobem wyrażenia takiej woli jest wydanie decyzji o treści odnoszącej się do żądania odwołania; jest to jedyny sposób wypowiedzi organu rentowego. Decyzja wydana w toku sprawy może nie zaspokajać w całości żądania odwołania i może stać się – jak każda – przedmiotem odwołania wszczynającego inną sprawę, albo je zaspokajać w całości lub w części, a wtedy wywiera istotny wpływ na tok postępowania sądowego. Wydanie przez organ rentowy w toku sprawy tak ocenionej przez sąd decyzji, skutkuje umorzeniem postępowania w odpowiednim zakresie. Odpowiednio, w przypadku wydania decyzji częściowo uwzględniającej żądania strony, postępowanie sądowe umarza się co do nieistniejącego przedmiotu odwołania, w pozostałym zaś zakresie sąd kontynuuje rozpoznawanie odwołania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r., II UK 314/11, niepubl., z dnia 25 stycznia 2012 r., II UK 228/11, niepubl. i z dnia 5 maja 2000 r., II UKN 191/00, OSNAPIUS 2002 nr 4, poz. 96).

Umorzenie postępowania następuje na podstawie art. 477¹³ k.p.c., stanowiącym *lex specialis* w stosunku do art. 355 § 1 k.p.c., określającym szczególne przesłanki umorzenia postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2011 r., III UK 196/10, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 222 i postanowienie z dnia 25 lipca 2012 r., II UK 333/11, OSNP 2013 nr 13-14, poz. 164). Nie stosując tego przepisu, Sąd drugiej instancji popełnił błąd, jednak błędu tego nie wyknięto w skardze kasacyjnej, co pozbawia ją uzasadnionych podstaw w zakresie zarzutów naruszenia przepisów postępowania. Przed Sądem drugiej instancji pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych złożył w dniu 18 grudnia 2015 r. wniosek o

zawieszenie postępowania do czasu uprawomocnienia się decyzji z dnia 9 grudnia 2015 r. Bez wskazania podstawy prawnej oraz skutku spodziewanego od uwzględnienia wniosku, wniosek taki może być interpretowany tylko jako zamiar wstrzymania toku procesu, a nie jego unicestwienie. Trafnie – w tych okolicznościach – Sąd drugiej instancji oddalił wniosek, a w uzasadnieniu wyroku wskazał na niedopuszczalność zawieszenia postępowania z przyczyny w nim podniesionej. Jednocześnie – i tu nietrafnie – wyłączył zastosowanie art. 477¹³ k.p.c. w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1998 r., II UKN 138/98, niepubl.), przez co nie wypowiedział się, czy ostatecznie wydaną decyzją organ rentowy zaspokoił żądanie odwołania w całości, a jeżeli nie, to w jakiej części, przy czym tylko w odniesieniu do żądania ustalenia wysokości emerytury od dnia 29 sierpnia 2009 r., gdyż kwestia zakresu wyrównania podwyższonych świadczeń nie była objęta apelacją.

Zarzuty wskazane w podstawach skargi kasacyjnej odpowiadają wprawdzie postawionym w niej wnioskowi o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę pkt I wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów, jednak wnioski te nie mogą być uwzględnione jako oparte się na niewłaściwej podstawie prawnej. Skarżący nie wykazał, w jaki sposób Sąd drugiej instancji - stwierdzając, że wydanie przez organ rentowy decyzji z dnia 15 grudnia 2015 r. nie ma wpływu na rozstrzygnięcie - naruszył „art. 398³ § 1 pkt 2 w związku z art. 382, 212 i 216 k.p.c.”. Pomijając oczywistość niestosowania przez Sąd drugiej instancji art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., należy wskazać na nieodpowiedniość zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c. do okoliczności zaistniałych w niniejszej sprawie, w której nie ma mowy o pominięciu przez Sąd drugiej instancji w zakresie podstawy faktycznej orzeczenia oraz o niedokonaniu jurydycznej oceny żądania. Nie chodzi o zaniechanie ustalenia okoliczności spornych (art. 212 k.p.c.) ani o niezarządzenie stawienia się przed Sądem drugiej instancji stron lub jednej z nich osobiście albo przez pełnomocnika (art. 216 k.p.c.), a w konsekwencji o uchybienie obowiązkowi rozpoznania przez Sąd drugiej instancji wydania orzeczenia na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.). Identyfikowanie w ten sposób zmiany przez organ rentowy zaskarżonej decyzji przed rozstrzygnięciem

sprawy przez sąd jest niewłaściwe. Wydanie decyzji rentowej nie jest okolicznością faktyczną, lecz zdarzeniem procesowym o regulowanych prawem skutkach, które przewidziano w art. 477¹³ k.p.c. według reguły, że zmiana lub wykonanie decyzji lub orzeczenia nie ma wpływu na bieg sprawy, z wyjątkiem, gdy wydana zostaje decyzja uwzględniająca w całości lub w części żądanie strony. Wydanie wyroku staje się wtedy zbędne, a sąd ma obowiązek umorzyć postępowanie w całości lub w stosownej części, mimo niewycofania odwołania.

W każdym razie zarzuty skargi objęte podstawą dotyczącą obrazy przepisów postępowania nie koncentrują się na kwestii niezastosowania art. 477¹³ k.p.c., co unaocznia wnioszek „o uwzględnienie faktu przyznania E. R. emerytury według nowych zasad, zgodnie z art. 55 w związku z art. 26 decyzją z dnia 9 grudnia 2015 r.” i trafiają w próżnię jako odnoszące się do postępowania dowodowego. Żadnego uzasadnienia nie mają zarzuty skargi odnoszące się do naruszenia prawa materialnego. Podniesienie ich pozostaje w rażącej sprzeczności z treścią respektującej przepisy art. 26 i 55 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, decyzji z dnia 9 grudnia 2015 r. będącej przedmiotem uznania żądania odwołania.

Uwzględniając to, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.); o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 2 pkt 5 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800).